

TÜRÜK

*Uluslararası Dil, Edebiyat
ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi*

2017, Yıl:5, Sayı:10

Geliş Tarihi: 03.05.2017

Kabul Tarihi:20.05.2017

Sayfa:174-184

ISSN: 2147-8872

“GÜRCÜCE’DE ORHAN KEMAL VE EL KIZI” TÜRKÇE-GÜRCÜCE ÇEVİRİBİLİMSEL KARŞILAŞTIRMALI BİR İNCELEME

Gül Mükerrerem Öztürk*

Özet

Çeviri alanındaki deneyimler göstermektedir ki, çevirinin iletişim dünyası için son derece önemli olan bu işlevi süreç içerisinde toplumlar arasındaki algılama mekanizmalarına olumlu yönde etki etmektedir. Çevirmen, yazarın gerçek dünyadan sıyrılıp kendini özgürce ifade ettiği düşsel dünyasını başka bir dile birebir aktarıyor mu, yoksa yazarın imgelemine kendince müdahalelerde bulunarak mı ele alıyor? Çeviri sorunlarının temel çıkış kaynağı olan bu soruya karşın, çeviride dilsel farklılıklar kadar sosyo-kültürel farklılıklarının da olduğu kaynak dil ve erek dil arasındaki kültürel eşdeğerliliğine birebir sadık kalarak sağlanmasının zorluğundan söz edebiliriz. Dolayısıyla, böyle bir gelişmenin, aslında birbiriyle hiç de uzak mesafelerde olmayan Türk ve Gürcü kültürleri arasındaki iletişimin kolaylaşmasına ve giderek artmasına yardımcı olacağı yadsınamaz bir gerçekliktir. Bu çalışmada Orhan Kemal’in Gürcüceye çevrilmiş eserlerinin Gürcüceden Türkçeye çevirisindeki metinlerin dilbilgisi açısından karşılaştırmalı ele alınıp incelenmesi ve karşılaşılan çevirilerden seçilenler üzerinde yüzeysel karşılaştırma, sanatsal analiz ve çeviri eleştirisi yöntemleri ile Gürcüceye özel tipik ve çevrilen metinlere özgü çeviri sorunlarının tespiti araştırılmıştır. Bu bağlamda araştırmacı tarafından ortaya çıkan eleştiriler, örnekler ve tespitlerle iki dil arasındaki edebi çeviri girişimi açısından büyük önem arz etmektedir.

Anahtar kelimeler: Çeviribilim, gürcüce, dilbilgisi, gürcü kültürü, çeviri

* Arş. Gör. Dr., Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Gürcü Dili ve Edebiyatı Bölümü, [ORCID ID/0000-0003-4730-6720](mailto:gul.m18@hotmail.com), gul.m18@hotmail.com

“IN GEORGIAN ORHAN KEMAL AND FOREIGN GIRL” AN ANALYSIS OF TURKISH- GEORGIAN TRANSLATED COMPARATIVE

Abstract

Experience on translation area shows that the function of translation which is extremely important for communication World affects positively the perception of societies within the process. Does a translator do direct translation of the author's inner World by eluding his real World or does a translator interfere in the author's vision? In response to this, we can mention difficulty of abiding by cultural equilibrium between source language and target language which have sociocultural differences besides linguistic differences. Therefore it is a stubborn fact that such progress will help facilitating the communication which are indeed situated in a short distance. In this study, Orhan Kemal's work translated into Georgian have been passed by comparison and, superficial comparison of detection of translation problems in texts translated into Georgian with a translation criticism method. In this context, the emerging criticism, examples and detections are of great importance to literary translation between two languages.

Keywords: Translation studies , georgian, grammar, georgian culture, translation

Giriş

Çeviri, aynı dili konuşmayan toplumlar ve bireyler arasında iletişimi sağlayan önemli bir bilgi aktarım etkinliğidir. Ayrıca “Bir dilden başka bir dile aktarmak” anlamına gelen “çevirmek” fiilinden türetilen “çeviri”(1) Bir dilden ötekine çevirme; (2) Çevirme eyleminin sonucu olarak başka dile çevrilmiş eser.” olarak tanımlanmaktadır.(Tuğlacı, 1995, 453) Çeviri işlemi, bir sözcüğün sözlük tanımının ötesindeki anlamın yakalanmasıyla başlar. Savory'ye göre bir sözcüğün anlamı, bir bağlam içinde onu çevreleyen sözcüklerin bütünü tarafından belirlenir. Göstergeler göstergelerle, dil birimleri dil birimleriyle çevrilmez. Daha çok söz ya da söylem birimleri söz ya da söylem birimleriyle ve dahası iletiler iletilerle çevrilir. 20. Yüzyılda modern dilbilimin de öngördüğü ilkeler doğrultusunda kuramlarla ilgili ilk araştırmalardan birisi Theodore Savory'nin “Tercüme Sanatı” (1968) adlı çalışmasıdır. Ona göre çeviri, kaynak metne sadık kalmaya çalışırken, kimi zaman da serbest bir çeviri yapabilmektir. Kaynak metne sadık bir çeviri, kaynak metnin biçimini, anlamını, üslubunu ve eşdeğerini yansıtan bir çeviri türüdür. XX. Yüzyılın ikinci yarısında ileri sürülen bir kuram ise Hans J. Vermeer'in 1984 yılında Katherina Reiss ile birlikte yaptığı “Grundlegung einer allgemeinen Translationstheorie” adlı çalışmasıyla dile getirilmiştir. Daha sonra Vermeer'in geliştirdiği kuram skopos kuramı olarak da isimlendirilmektedir. Bu kurama göre çevirinin başarılı olması, amacın açık bir şekilde ortaya konulmasıyla doğrudan bağlantılı olmasına dayalıdır.

Tiflis İvane Javakhishvili Devlet Üniversitesinde öğretim görevlisi olan Prof. Dr. İa Çikvanidze'ye göre çevrim kuramı, katı dilsel temeller dışında oluşmamıştır. Ona göre erek

metin ve kaynak metin dilsel yönden karşılaştırılarak öğretilmesi gerekir. Bu dillerin kelime dağarcığının, cümle yapısının, sözcük diziminin ve deyimlerinin karşılaştırılması çeviri kuramının temelini oluşturan öğelerdir. Dillerin yapısal analizi içdilsel yapı katmanlarıyla gerçekleştirilmektedir. Özellikle katmanları şu şekilde üç kısma ayırabiliriz.:

- Dilsel norm seviyesi (ya da iç dilsel norm seviyesi)
- Dil tipinin seviyesi (dilsel işlevinin geleneksel gerçekleşmesi)
- Dil sistemi seviyesi (karşıtlık işlevselliği ya da onlarla bağlantılı pragmatik grupların yani kelime dağarcığı ve gramer kısımları öğrenme seviyeleri)

Karşılaştırmalı dilbilimde dil tipine ve dilsel sisteme odaklanılmıştır. Fonksiyonel birimlerin aktif kullanılması, doğrudan çevirinin yapılması ve ona eşdeğerliliğini sağlayıp bu alanı savunması çevirideki en önemli dilsel norm olarak kabul edilmektedir.

Çalışmamız, kaynak metinler ile çeviri metinler arasında karşılaştırmalı çeviri eleştirisi niteliğinde bir inceleme gerçekleştirmek amacıyla ele alınmıştır. Bu karşılaştırmalı çalışmamız, Türk edebiyatının büyük ustaları arasında yer alan Orhan Kemal'in en önemli eserlerinden biri olan "El Kızı" adlı romanının İbrahim Goradze ve Niko Baramidze'nin „უცხო ქალი„(Ucxo Kali) adıyla Gürcüceye çevirdikleri romanın, çevirmenlerce ne ölçüde korunarak dilimize çevrildiği, karşılaştırmalı çeviri yöntemiyle saptanarak ele alınmaya çalışılacaktır. Orhan Kemal'in "El Kızı" romanını Gürcüceye çevirerek Gürcü- Türk okuyuculara kazandıran kişilerden biri de İbrahim Goradze'dir. Asıl ismi İbrahim Yavuz Goradze olan çevirmen, 1914 yılında Batum'un Chukhuneti köyünde doğmuştur. İlköğrenimini köyünde, ortaöğrenimini ise აკარისტკალი(Acaristzkali) ilçesinde tamamlamıştır. Genç yaşlarda kolektiflerde çalışanların muhasebe işlerinde görevlendirilmiştir. 1930'lu yılların sonunda babasının rejim muhalifi olması nedeniyle baskılara maruz kalmış, 1939 yılında Türkiye'ye iltica etmiştir. Diyarbakır ve Muşta bir süre yaşamıştır. 4 çocuk babasıdır. Birçok işin yanında esas olarak yaptığı marangozluk mesleği ile ünlenmiştir. Memleket hasretinin artmasıyla Goradze, 1966 yılında Batum'daki akrabalarıyla mektuplaşmaya başlamıştır. O sıralarda Ankara ve İstanbul'a gelen Gürcistan Halk Dansları Topluluğu ile irtibata geçerek Ankara ve İstanbul'da onlarla birlikte olmuştur. Tekrar Gürcistan vatandaşlığına geçmek için başvurmuş ve bu isteği 10 yıl sonra kabul edilmiştir. 1977'de ailesi ile birlikte Batum'a dönmüştür. Gürcüceden Türkçeye, Türkçeden Gürcüceye birçok çeviriler yapmıştır. Bunların başında Sönmeyen Ocak, Büyük Savaşçı, Şeytan'ın Taşı gibi Gürcüce eserler ile Hanımın Çiftliği, Yılanların Öcü, İnce Mehmet, Vukuat Var, El Kızı adlı Türkçe eserler gelir. İbrahim Yavuz Goradze, 3 Temmuz 1996 tarihinde Batum'da vefat etmiştir. El Kızı adlı eseri Gürcüceye çeviren diğer bir çevirmen ise Niko Baramidze'dir. Açıkçası Baramidze hakkında fazla bir bilgiye ulaşılmış değiliz, ama Gürcistan'ın Batum şehrinde yaşadığı bilinmektedir. Ne iş yaptığı konusunda henüz bir somut bilgi bulunamamıştır. O dönemlerde Goradze'nin çok yakın bir arkadaş olduğu da söylenilmektedir. Bu çalışmada ele alınan çalışma;

Kaynak Metin	Çeviri Metni
El Kızı, Orhan Kemal, Tekin Yay. (İkinci Basım), İstanbul 1972, 486 s.	El Kızı, Gürcücesi: İbrahim Goradze, Niko Baramidze, Sabçota Acara Yay., Batum 1990, 401 s. უცხო ქალი, ქართულად: იბრაიმ გორაძე, ნიკო ბარამიძე, “საბჭოთა აჭარა,, გამომცემლობა, ბათუმი 1990, 401 გვ.

Araştırmanın Yöntemi

Çalışmamızda süreç öncesi normlar ele alınarak kaynak metin ve çeviri metnin karşılaştırmalı bir yöntemle özellikleri incelenmiştir. Yapılan karşılaştırmalı çalışmada çeviride karşılaşılan sorunların genel karakterleri tespit edilmiştir. Türkçeden Gürcüceye yapılan edebi ve karşılaşılan çevirilerden seçilenler üzerinde yüzeysel karşılaştırma, sanatsal analiz ve çeviri eleştirisi yöntemiyle Gürcüceye özel tipik ve çevrilen metinlere özgü çeviri sorunlarının tespiti ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Süreç Öncesi Normları

Çalışmamızın bu bölümünde Gürcüce’ye çevrilen “El Kızı”(უცხო ქალი) adlı romanın ilk olarak kapak sayfasına ve önsöze yer verilip verilmediğine bakılarak çeviri öncesi normlar saptanmaya çalışılmıştır. Çeviri eserin kapak sayfasını incelediğimizde İbrahim Goradze ve Niko Baramidze tarafından çevrilen Sabçota Açara”(საბჭოთა აჭარა)’da yayımlanan უცხო ქალი/ucxo Kali’nin ön kapağını incelediğimizde kitabın ismi “უცხო ქალი” şekliyle yazılmıştır. İç kısmında ise dikkat çeken bir nokta yer almaktadır. Şöyle ki; kitabın adı, çevirmenlerin isimleri, yayın evi ve basım tarihi iki dilli olarak yani hem Gürcücesi ve Türkçesi yer almaktadır. Bu şekilde ele alınması her iki dil okuyucusu için yararlı olacak bir durumdur. Ayrıca yazar hakkında kısa bir bilgi de bulunmaktadır. Sonrasında künyesiyle ve giriş kısmıyla eser başlamaktadır. Çevirinin son sayfasında ise Orhan Kemal hakkında geniş bir bilgi vermektedir. Bu bilgi kaynak metinde yer almamaktadır. Kaynak metinde ise ilk bakışta kitabın ismi, yazarı ve anne ile kızın birbirlerine sarılmış duygusal bir resmi yer almaktadır. Süreç öncesi normları incelediğimizde, “საბჭოთა აჭარა/Sabçota Açara” yayınlarından çıkan İbrahim Goradze ve Niko Baramidze’nin çevirisinin kaynak metin odaklı bir yaklaşım içinde bulunmadığını söyleyebiliriz.

Çeviri Süreci Normları

Roman toplam 486 sayfadan oluşmaktadır. Metin içi bölümlendirme konusunda fikir edinebilmek için incelediğimizde 23 bölümden oluşmaktadır. İbrahim Goradze ve Niko Baramidze'nin çevirisi ise 401 sayfadan oluşup, yine 23 bölümden ibarettir.

Tablo: İncelenen Kitaptaki Sayfa Sayısı ve Bölüm Sayıları

	Kaynak Metin	Çeviri Metni
Sayfa Sayısı	486	401
Bölüm Sayısı	23	23

Örnek I

Şehrin elektrikleri boydan boya boyandı.

Müthiş fırtına vardı, yer yerinden oynuyordu. Telefon tellerinde melanj, kalabalık simsiyah bulutlarda şimşek, gök gürültüsü. Çocuklar korkunun dehşetinden büyümüş gözleriyle annelerine sayılmış, kopacak kıyamete dair büyüklerinden neler işitmişlerse onu yaşıyorlardı: Kıyamet!

Herhalde kıyamet de böyle kopacaktı.(El kızı, s.5)

შავი ღრუბლებით მოქუფრულ ცაზე ელვა გაიკლავნა, მეხი გავარდა და დედამიწა შეტორტმანდა.

უცებ ჩამობნელდა. ქალაქის ქუჩებში ფარნები აინთო. ღამით შტორმი ამოვარდა და მოსახლეობა შიშმა მოიცვა. ფანჯრის ჭუჭრუტანებსა და ღრიჭოებში შეჭრილი ქარი საშინლად წიოდა. შეშინებული ბავშვები დედებს კალთებზე ექაჩებოდნენ და შველასა და სთხოვდნენ. პატარების გაფართოებული თვალებში სასოწარკვეთილება იკითხებოდა. თავზარდაცემული ადამიანები წარღვნის მოლოდინში გარინდულიყვნენ.(უცხო ქალი, გვ.5)

Yukarıda sunduğumuz 1. örnekte çeviri metni; kaynak dil yazarının üslubunu, ifade tarzını, söyleyiş biçimini dikkate alarak hedef dile aktarılmamış ve bağımsız bir çeviri gerçekleştirmiştir. Çünkü çevirmenin kaynak metinde olmayan pek çok ilaveler yaptığını görmekteyiz. Örneğin: “ღრიჭოებში შეჭრილი ქარი(Boşluklarda kesilmiş rüzgâr), “დედებს კალთებზე ექაჩებოდნენ”(annelerinin eteklerine yapışmışlardı) “გაფართოებული თვალებში სასოწარკვეთილება იკითხებოდა”(umutsuzluk gözlerde okunuyordu), “თავზარდაცემული ადამიანები წარღვნის მოლოდინში გარინდულიყვნენ”(dehşete düşmüş insanlar büyük su taşkını beklerken donmuşlardı),

“*მოხალეობა შიშმა მოიცვა(halkı korku sardı)* gibi ifadeleri kaynak metinde görmüyoruz. Ayrıca kaynak metnin son cümlesi olan “Herhalde kıyamet de böyle kopacaktı!” cümlesinin de çevrilmediğini görüyoruz. Böyle bir yaklaşım çeviri biliminde hedef dil odaklı bir çeviri anlayışı olarak nitelendirilmektedir. Çevirmenlerin bu şekilde hareket etmelerinin nedeninin hedef dil okurunu göz önünde bulundurarak onların konuyu yani metnin içeriğini kolaylıkla anlamasını sağlamak için bu şekilde bir çeviri anlayışı üstlendiğini aklımıza getirmektedir. Yine kaynak metinde dikkat çeken bir durum söz konusudur.

Örnek II.

Pervazlarda parçalanmış rüzgâr soğuk ve sertti. Derinden derine denizin uğultusu geliyordu. Milyonlar, belki de miyarlarca ton ağırlığındaki karanlık sular kudurmuştu. Limanda demirli vapurlar bile telaşlıydı.

(El kızı, s.5)

გაავებული ზღვა საშინლად ბორგავდა და, თითქოს მოხალეობულ უბედურებას გრძნობენო, ნავსადგურში მდგარი გემები ღუზის აწყვეტას ლამობდნენ.(უცხო ქალი, გვ. 5)

Sunduğumuz bu örnekte çevirmen yine orijinal metinde yer alıp hedef metinde göremediğimiz gerçek dışı karşılaştırma ifadesini dikkate almıştır. Bununla da yine yazarın üslubunu bozduğunu görüyoruz. Yine kaynak dildeki “*Milyonlar, belki de miyarlarca ton ağırlığındaki karanlık sular kudurmuştu.*”, “*Pervazlarda parçalanmış rüzgâr soğuk ve sertti.*” cümlelerini hedef dil metninde görülmemektedir. Ayrıca dört cümleden oluşan kaynak metin, hedef dilde bir cümle halinde yer aldığını görmekteyiz.

Örnek III.

Bir ara liman meyhanesinin kapısı açıldı. Dışarıya peşin sigara dumanı yüklü sarı bir ışık vurdu. Sonra koca bıyıklı bir balıkçı reisi çıktı. Adamın kuru kupkuru yüzünde keder... kapıdan birkaç adım attı. Durdu. Daha fazla gidemeyeceğini anlamıştı. Rüzgâr bildiği gibi değildi şakası yoktu. Geri dönerken, bir darbe ile kasketini başından kaptı. Reis, savrulan kasketinin peşinde. Rüzgâr her ikisini de kuru birer çınar gibi önüne katıvermişti. Tekerlenen kasket denize tam uçacaktı ki, adamın çevik bir hareketi. Ayağıyla basmıştı kaskete. Eğilip aldı, başına geçirdi, meyhaneye döndü.(El kızı, s.5)

უცებ ნავსადგურის რესტორნის კარი გაიღო და ზღურბლზე ხშირულვამიანი მეთევზე გამოჩნდა. კაცს ზღვის ქარისაგან გამო მშრალ სახეზე დიდი მწუხარება ეხატა... ორიოდ ნაბიჯი გადმოდგა თუ არა, მაშინვე მიხვდა, ასეთ ამინდში არ გაისვლებოდა და იქვე გახედვა. უკან მობრუნებულ მეთევზეთა გემის მეპატრონეს ქარმა ერთი დარტყმით მოსტაცა თავიდან ქუდი და მერე ქუდიცა და კაციც ჭადრის ხმელი ფოთოლივით აფარფატა. ქუდი ბორბალივით ტრიალებდა და ზღვისკენ მიგორავდა, ის იყო, გაავებულ ზღვას ხანში უნდა ჩავარდნოდა, რომ

თავზე ჩამოიფხატა. საშინლად დაღლილ დაქანცულ კაცი. რის ვაი-ვაგლახით შებრუნდა რესტორანში. (უცხო ქალი, გვ.5)

İlginç bulduğumuz bu örnekte dikkatimizi çeken kaynak dilde yer almayan kimi ifadeler eklenmiş ve olay ayrıntılı bir şekilde yorumlanmıştır. Çevirmen hiç kuşkusuz bunu bilerek yaptığını düşünmekteyiz ve hedef dil okurunun söz konusu olayı açık seçik bir biçimde anlaması anlayışından hareket etmiştir. Böyle olunca çeviri biliminde çevirmenin böyle bir yaklaşımını hedef dil odaklı çeviri anlayışı olarak nitelendirilmektedir. Örneğin: “*საშინლად დაღლილ დაქანცულ კაცი. რის ვაი-ვაგლახით შებრუნდა რესტორანში.*” ifadesinin eş değerini kaynak metinde göremiyoruz. Paragrafın devam eden kısmında çevirmen kaynak dilin içeriğini aktarmış, bu aktarımı yaparken kimi zaman ilaveler kimi zaman eksiltmelere başvurmuştur. Örneğin: ilk cümlelerinde “*Дышарыа peşin sigara dumanı yüklü sarı bir ışık vurdu.*” ifadesini hedef metinde göremiyoruz. Bir başka örnekte ise kaynak metindeki “*Sonra koca bıyıklı bir balıkçı reisi çıktı.*” Cümleyi aktarırken yine “*ზღურბლზე ხშირულვაშიანი მეთევზე გამოჩნდა.*” ifadesinde “*ზღურბლზე ხშირულვაშიანი მეთევზე გამოჩნდა.*” ifadesinde “*ზღურბლზე*” kelimesinin eklendiğini görmekteyiz. Türkçe anlamı ise “*kayı eşiği*”dir. Çevirmen bunu neden yapmış sorusu aklımıza gelebilir. Bu soruyu çeviribiliminin ışığında araştırdığımızda, diller arası çeviride bir başka deyişle bir kültürden diğer bir kültüre aktarım yaparken, kültürlerin örtüşmemesinden dolayı ya da iki dilin yapısal farklılıklar nedeniyle içeriğin okur tarafından tam anlaşılamayacağı durumlar söz konusu olunca, o zaman çevirmenin burada yaptığı gibi ilaveler uygun görülmektedir.

Örnek: IV

Buz gibi hava iliklerine işlemişti. Meyhanenin sıcak havasında üst üste titreyerek, az evvel kalktığı masaya tekrardan geçip oturdu.

Masada üç kişiydiler. Üçü de balıkçı reisi. Üçünün yüzlerinde de endişe, keder. Canları ne rakı içmek istiyor, hatta ne de konuşmak. Ağızlarını bıçaklar açtığı yok. Balıktan, uşaklardan geçmişler, motörleriyle kayıklarını düşürüyorlardı. (El kızı, s.6)

საბრალო იყო გათიშული, რომ რესტორნის სიტბოშიც კი საშინლად კანკალებდა. მერე სული მოითქვა და თავის მაგიდას მიუჯდა.

ამ მაგიდას სამი მამაკაცი უსხდა, სამივენი მეთევზეთა გემების მეპატრონეები იყვნენ. ყველას სახეზე მწუხარება ეხატა. ისინი ახლა არყის სმის ხასიათზე იყვნენ და არც ლაპარაკის გუნები-განწყოფილება ქონდათ. რომ იტყვიან, დანა პირს არ უხსნიდათ. ღია ზღვაში ნავებით სათევზოდ გასულ შვილებზე ფიქრობნენ.(უცხო ქალი, გვ.5)

Yukarıda verdiğimiz bu örnekte orjinal metindeki „*Buz gibi hava iliklerine işlemişti*” ifadesini çevirmen “*საბრალო იყო გათიშული*” şeklinde alarak orijinal metindeki ifadeyi çeviri metninde kelimesi kelimesine yakalayamamış olsa da o anlamı okuyucuya vermeyi başaramıştır. Yine aynı şekilde “*Ағызларынı bıçаклар ачтığы yok*” deyimini gürcüce çeviri

metninde ele aldığımızda Türkçe ve Gürcücede yapı bileşimi ve anlamıyla aynı olan bir deyim olarak karşımıza çıkmaktadır. Burada çevirmen kaynak dil metnindeki deyimleri hedef dilin metin geleneğine uygun olarak çevirmiştir.

Örnek: V

-Bir devin behrinde, diye başladı, Sultan Hamidi sani zamanında...

Kayalıklarda yeni bir patlama!

Sözünü düzeltti:

-Ama bu ondan da beter...

-Beterin beteri dedikleri bu olmalı!(El kızı, s.6)

-ასეთი ქარბუქი უწინ, სულთან ჰამიდის მმართველობის ხანაშიც ამოვარდნილა. ამ დროს სანაპიროს კლდოვანებს უზარმაზარი ტალღა შეენარცხა და ზარბაზანავით დაიქუხა...

-მაგრამეს ქარიშხალი და ზღვის ტალღები მაშინდელზე უარესია...- სხვა დაასრულა მოსაუბრემ.

-უარესზე უარესიო, რომ იტყვიან, სწორედ ეს უნდა იყოს.(უცხო ქალი, გვ.6)

Bu diyalogda çevirmen kaynak dildeki diyalogu doğru ve yine bunlar sunulurken kaynak dilde yer alan “Beterin beteri var” atasözünü hedef dil metnine “*უარესზე უარესიო*” şeklinde anlaşılır şekilde aktarmıştır. Bu deyim Gürcüce de bu şekilde hala kullanılmaktadır. Ayrıca çevirmenin yukarıdaki diyalogda birtakım eklemelere ve abartmalara da yer verdiğini söyleyebiliriz. Örneğin: “Kayalıklarda yeni bir patlama!” ifadesini aktarırken “*ამ დროს სანაპიროს კლდოვანებს უზარმაზარი ტალღა შეენარცხა და ზარბაზანავით დაიქუხა*,” şeklinde çevirerek eklemelerde ve abartılarda bulunmuştur.

Örnek: VI

-Ne haberi olacak? Bu belalı günde karakolun neden haberi olabilir? Rüzgar bütün dünyayı tutmuş. Adamı alıp götürüyor. Karakolun ne haberi olacak?

Gerçekten de haberi yoktu. Böyle havaları çıldırasıya seven komser, teneke semaverini fayrap etmiş, sigara paketini ortaya atmış, gözlerini tepeleme mangalın nar gibi ateşe dikmiş, Serez'deki bir çocukluk gecesini hayalliyordu.(El kızı, s.7)

რა უნდა ჰქონდეთ? ასეთ საშინელ დამეში პოლიციას ვინ რას შეატყობინებდა?.. ეს ოხერი ქარბუქითელ ქვეყანას აქცევს, კაცი გარეთ ვერ გადის. პოლიციას რა ცნობა უნდა ჰქონდეს? (უცხო ქალი, გვ.6)

Yukarıdaki verilen örnekte orijinal metnin biçimsel özelliklerinin yoğun bir şekilde bozulduğunu görmekteyiz. Örneğin: ikinci paragrafta “*çıldırasıya seven*” ifadesini kaynak metinde doğrudan göremiyoruz. Takip eden cümlelerde ise kaynak metinde yer alan “nar gibi

ateşine” ifadesinin çeviri de yer almadığını ve ayrıca “*ღამეებს*,” kelimesini orijinal metinde karşılığını bulamıyoruz. Fakat yazar son cümlede kaynak metinde kullandığı “gözlerini dikmek” deyimini hedef dilde yani çeviri metninde “*დაცქერება*,” şeklinde ifade ederek birebir karşılığı anlamasal olarak çeviri metnin de kullanmıştır.

Örnek: VII

O gece de dışarıda tıpkı böyle bir fırtına vardı. Rüzgâr pervazlarda ötüyor, bir yerlerde açık kalmış bir kanadı çarpıyordu. Beyaz başörtülü annesi, Balkan harbinde şehit düşen ağabeyi, kocaman bıyığıyla babası...Babası iri yumruklarıyla hamur yağuruyordu. Alnı bulgur bulgur terlemişti. Ama aldırış ettiği yoktu. Alışkındı. Çocuklarının ekmeğini bu işten, böbrek işinden kazanıyordu. Kanlı, canlı, neşeli bir adamdı. Dini bütündü. Beş vakit namazını kaçırmaz din ulularına dair menkibeler dinlemeye bayılırdı. Fırsatını düşürürse, çocuklarının da kendisi gibi dini bütün yetişmeleri için bu menkibeleri onlara tatlı tatlı anlatırdı.(El kızı, s.7)

ამ ღამითაც ასეთივე ქარბუქი იყო. მძლავრი ქარი ქარის ჭუჭყუტანებში წიოდა და სადღაც ღიად დარჩენილ კარს აქეთ იქით ახეთქებდა. თეთრთავმალ მოხურული დედა ბალკანეთის ომში დაკარგულ უფროს ძმას იგონებდა. გრძელულვაშიანი მამა კი პურის ცომს ზელდა დიდი ხელებით. ოფლი ბურღლის მარცვლებივით ასხდა შუბლზე, მაგრამ დაღლას არ იმჩნევდა. ამ საქმეს იგი შეჩვეული იყო. ცოლ- შვილის სარჩენი ფული ასეთი გარჯით შემოჰქონდა ოჯახში. იგი მშვენიერ ნამცხვრებსაც აცხობდა. მამა ფერ-ხორციანი, ჯანმრთელი კაცი იყო. ისეთი მორწმუნე გახლდათ. არც ერთ ლოცვას არ გააცდენდა. თუ ვინმე მუსლიმანური რჯულის დამაარსებლებზე ჩამოუგდებდა სიტყვას, ძალიან სიამოვნებდა. შვილებიც თავისსავით მორწმუნეებდა უნდოდა აღეზარდა და ამისთვის ძალი- ღონეს არ იშურებდა- რასაც თვითონ მოისმენდა და შეითვისებდა, იმათაც იმასვე ჩაუნერგავდა ხოლმე. თანაც ისე ტკბილად, ისე ხალისით იცოდა მოყოლა, რომ შვილები სიამოვნებით ისმენდნენ მამის საუბარს. (უცხო ქალი, გვ.6-7)

Yukarıda örneği değerlendirdiğimizde ilk etapta dikkatimizi çeken şey kaynak metnin hedef metninden daha kısa olmasıdır. Kabaca bir değerlendirme yapacak olursak hedef metnin satır sayısı neredeyse iki katına çıkmıştır. Kaynak metinde söz konusu söylemler hedef metinde genişletilerek sunulmuştur. Yukarıda da değindiğimiz gibi çevirmen sadece iki dilin farklılığından değil, çeviri metnin kolayca anlaşılmasını sağlamak için biçemi bozmuş, alıcıların anlama kapasitesini zorlamamak için söz konusu olayla ilgili ek bilgiler verme ihtiyacı duymasından kaynaklandığını söyleyebiliriz.

Sözünü ettiğimiz bu eklemeleri sunduğumuz metin içinde belirlemeye çalışırsak, kaynak metinde “din ulularına dair menkibeler dinlemeye bayılırdı” ifadesini kaynak metinde geçmeyen ve Gürcücede “*თუ*,” (-ise,-isa) bağlacıyla başlayan ifadeyle hedef metinde görmekteyiz. Tabii ki bunlar söylemi genişletmek, olayı daha ayrıntılı açıklamak maksadıyla

yapılmıştır. Ancak unutmamız gereken şu ki çevirmen hedef dil kültüründe kaynak dil kültüründeki dil unsurlarının aynısını yansıtmak zorundadır. Burada çevirmenin aktarım yaparken tamamen özgür olmadığını kaynak metnin dil ve içerik unsurlarının olduğu gibi aktarması gerektiğini düşünüyoruz. Çevirmen ayrıca kaynak metinde geçen “*şehit düşen*” ifadesini hedef metinde “*ომში დაკარგულ*”, şeklinde aktardığını görüyoruz. Bunun yerine „*ომში დაღუპული*“, ifadesi getirilseydi anlamsal açıdan daha açık bir ifade haline alacaktı.

Orhan Kemal’in *El kızı*” adlı romanın Türkçe-Gürcüce çeviribilimsel açıdan karşılaştırmalı olarak incelemeyi amaçlayan bu çalışmada, kaynak metin ve amaç metinden seçilen örnek kesitler karşılaştırılarak, çevirilerdeki eşdeğerliğin sağlanıp sağlanmadığı belirlenmeye çalışıldı. Amaç, kaynak metnin ne derece hedef metne aktarıldığını ve bu aktarımın doğrudan ya da dolaylı yönden yapıldığında dildeki anlatımda eşdeğer bulunmayan anlatımların yerine öneriler sunuldu.

Çeviri çözümlemesi aşamasında, kaynak metinlerden alınan cümlelerin, çeviri eserlerdeki karşılıkları ile benzerlikleri ve farklılıkları ortaya konulmuştur. Romandan seçilen örnek paragrafların çeviri eleştirisi kapsamında yapılan çözümlemeleri, çevirmenlerin kaynak metnin biçim ve içeriğini önemli ölçüde koruyarak, dilbilimsel, sözdizimsel ve anlamsal açıdan aslına eşdeğer bir çeviri ortaya koyduğunu göstermektedir. Ancak sosyal ve kültürel unsurlar içeren bazı deyimlerin çevirisinde aktarım hatasından kaynaklanan anlam kaymaları olduğu tespit edilmiştir. Sözü edilen anlam kaymaları, çevirilerin yan anlamsal eşdeğerliğinin bozulmasına neden olmaktadır. Eşdeğerliğin sağlanamaması amaç dil okuyucusunda kaynak metnin edebi özelliklerinin ve okuma zevkinin tadına varamama gibi sonuçlar doğurabilmektedir. Hedef dil okuyucusunun bu romanları tad alarak okuyabilmesi için, anlamayı zorlaştıracak ve çeviri olduğunu hissettirecek türden eşdeğerlik sorunlarından uzak durulması gerekmektedir. Çeviriler arasında doğal olarak farklılıklar olduğu görülmüştür. Yapılan incelemeler sonucu, çeviri metne “*El kızı*”(უცხო ქალი)’de kaynak metne uygun olarak aktarıldığını ve deyimlerin, atasözlerin, yeminlerin, bedduaların ve diyalog analizlerin birebir kaynak metne uygun olarak yapıldığını görmekteyiz.. Bu çeviri eserde en çok kullanılan çeviri stratejileri; açıklama, ekleme, çıkarma, yerileştirme ve ödünçleme olarak belirlenmiştir. Bu incelemede edebi metin türlerinin çevirisi için yalnızca dilbilgisine sahip olmanın yeterli olamayacağı bir kez daha ortaya çıktı. Başarılı bir çeviri için; yalnızca düz anlam eşdeğerliği değil, aynı zamanda yan anlam, estetik ve üslup eşdeğerliğinin de sağlanması gerekir. Bunun için amaç dil ve kaynak dil becerilerinin yanında metin türüne özgü özelliklerin, karşılıklı kültürlerin ve sosyal yaşamın da tanınmasının önemini bir kez daha vurgulamakta fayda vardır.

KAYNAKLAR

გორაძე, იბრაიმ; ბარამიძე, ნიკო.(1990). უცხო ქალი. ბათუმი: საბჭოთა აჭარა,

ჩიქვინიძე, ია.(2016). ტექნიკური ტექსტის თარგმანის საფუძვლები. თბილისი.

EVEN,Zohar.(2012). The Position of Translated Literature Within the Literary Polysystem. The Translation Studies Reader (ed. By Lawrence Venuti). NewYork: Routledge

- KEMAL, Orhan.(1992). El Kızı. İstanbul: Tekin Yayınevi, (İkinci Basım)
- RİCOEUR, Paul.(2008). Çeviriler Üzerine. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- TOKLU, M. Osman.(2007). Dilbilime Giriş (2.basım). Ankara: Akçağ Yayınları.
- Türk Dil Kurumu.(1988). Türkçe Sözlük. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- TANRIKULU, Lokman.(2010). Ahmet Hamdi Tanpınar'ın "Huzur" Romanının Almanca Çevirisi ("Seelenfrieden") Örneğinde Edebi Çeviri Eleştirisi. Yayınlanmış Doktora Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi, Almanca Öğretmenliği Anabilim Dalı.
- TUĞLACI, P. (1995). Okyanus Ansiklopedik Türkçe Sözlük, İstanbul: NovalPrint Basımevi.
- UYANIK, A.(2012). Patrick Süskind'in "Koku" adlı romanının Türkçe çevirisinde dil oyunları eşdeğerliği. The Journal of Academic Social Science Studies, 5, 1219-1229.
- VARDAR, Berke.(1981). Çeviri Konuşmaları. İstanbul: Yazko Çeviri.
- YALÇIN, P.(2002). Le Rouge et le Noir'ın Bir Çevirisi Üzerine. Çeviribilim ve Uygulamaları Dergisi, 17.
- YALÇIN, P.(2003). Jean-Louis Mattei'den örneklerle çeviride kültürel unsurlar sorunu. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, 23[1]
- YALÇIN, P.(2003). Vedat Gülşen Üretürk'ün kırmızı ve siyah çevirisindeki dil kullanımı. Dil Dergisi, 118, 34-42.
- YAZICI, M.(2004). Çeviri etkinliği. İstanbul: Multilingual Yabancı Dil Yayınları.